

*Neposlušné písmenka ja mám,
utekajú nezvládnem ich sám,
čísla tiež, si robia čo len chcú,
písmenka zas bude na päťku....
(melódia z piesne: Neposlušné tenisky ...)*

*Radšej spraviť menej ako nič...
Radšej spraviť menej ako nič...
Radšej spraviť menej ako nič...*

**Ako pracovať s dieťaťom s VPU
v domácom prostredí**

**Mgr. Monika Vladová
špeciálna pedagogička**

Obsah

Namiesto úvodu	3
1 Vymedzenie základných pojmov	4
2 Integrácia ako spôsob vzdelávania jedincov so špeciálnymi výchovno-	5
3 Všeobecné princípy reedukácie	6
4 DYSLEXIA –	9
4.1 Prejavy dyslexie a jej školské dôsledky.....	9
4.2 Námety a postup pri domácich cvičeniach.....	10
5 DYSORTOGRAFIA	14
5.1 Prejavy dysortografie.....	14
5.2 Námety a postup pri domácich cvičeniach.....	15
6 DYSGRAFIA.....	18
6.1 Prejavy dysgrafie:.....	19
6.2 Námety a postup pri domácich cvičeniach.....	19
7 DYSKALKÚLIA.....	22
7.1 Prejavy dyskalkúlie	22
7.1 Námety a postup pri domácich cvičeniach.....	23
PRÍLOHY.....	26
Príloha A Žiadosť o individuálnu integráciu	27
Príloha B Pracovné listy a literatúra vhodné pre rozvíjanie dielčích funkcií	28
Príloha C pre časť DYSLEXIA	29
Príloha D pre časť DYSORTOGRAFIA	31
Príloha E pre časť DYSGRAFIA.....	32
Príloha F pre časť DYSKALKÚLIA.....	33
Zoznam použitej literatúry:	34

Namiesto úvodu

Ak sa rozhodneme stať rodičmi, vieme, že sme sa rozhodli pre celoživotnú rolu a od tej chvíle nás už je o jedného, dvoch, troch☺ viac. Dieťa s manuálom nekúpime a tak sa snažíme pri jeho výchove čerpať zo skúsenosti a vzorov z vlastných rodín alebo si občas necháme aj poradiť. Jedno si však uvedomujeme, že rada, ktorá platí pre Katku zo štvrtého poschodia, na nášho Jakuba nezaberá. Prečo? Deti sú jedinečné a originálne bytosti a preto si aj každé z nich vyžaduje iný prístup. Na druhej strane individualitu je potrebné rozvíjať, ale s rozumom. Do absolútneho extrému sa ísť nedá. Ani v rodine, ale ani v školskom prostredí. Človek je spoločenský tvor a musí vedieť fungovať aj v kolektíve, podľa všeobecne platných noriem a pravidiel.

Podobne je to aj deťmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorým odborný zamestnanec v centre diagnostikuje VPU – vývinovú poruchu učenia. Nie je „*dysgrafik*“ ako „*dysgrafik*“, ale v tandeme špeciálny pedagóg (psychológ) a rodič, vieme pre dieťa navrhnúť „*košeľu*“ tak, aby sa v nej cítilo aspoň pohodlne (aj keď sa mu dizajnovu nebude páčiť). Ponúkané námety na cvičenia nie sú povinné na 100%, ale určite Vám pomôžu zorientovať sa vo svete svojich detí a pracovať s nimi. Pamätajte však na to, že cieľom nie je 100% stav, to v podstate nie je možné. Cieľom je stav, kedy vaše dieťa pochopí svoje slabiny, dokáže ich akceptovať a pri ich kompenzácii využije svoje silné stránky. Pretože silné stránky a potenciál má každé z nich. Niektoré ich objaví už na 1. stupni ZŠ, niektoré bohužiaľ až neskôr. Príručka je rozdelená do kapitol podľa jednotlivých druhov VPU. Vyhli sme sa zbytočne náročnej teórii a definíciám a v rámci jednotlivých porúch sme sa zamerali len na základnú charakteristiku, prejavy a najmä ich dopad na školský výkon dieťaťa.

Pusťme sa teda do práce, lebo ako je názov tejto príručky: „*Radšej spraviť menej ako nič...*“

1 Vymedzenie základných pojmov

Pojem špecifické poruchy učenia označujú rôznorodú skupinu porúch prejavujúcich sa problémami v nadobúdaní základných vzdelávacích návykov ako je reč, písanie, čítanie a počítanie. Tieto poruchy majú individuálny charakter. Môžu vzniknúť aj na podklade dysfunkcie centrálnej nervovej sústavy. Sekundárne sú sprevádzané poruchami reči, narušeným sústredením, impulzívnym správaním, poruchami v oblasti percepcie, či poruchami motoriky (syndróm ADD, ADHD). [1]

V bežnej praxi sa používajú pojmy ako:

- **dyslexia** – porucha čítania, neschopnosť naučiť sa čítať, problém v dekódovaní hlások, či porozumení,
- **dysgrafia** – narušenie tempa, kvalitatívnej stránky písomného prejavu dieťaťa,
- **dysortografia** – problém s výskytom tzv. špecifických chýb pri diktáte, či opise textu, ktoré nesúvisia s osvojením si gramatických pravidiel,
- **dyskalkúlia** – široká oblasť problémov, v základoch problémy s numerickými výpočtami, osvojením násobilky, orientáciou v priestore...,
- **dyspraxia** – „nemotornosť, neobratnosť, chaos vo veciach, plánovaní“, býva často podkladom pre dysgrafiú, dyspíniu,
- **dyspínia** - porucha výtvarných zručností, neschopnosť naučiť sa kresliť,
- **dysmúzia**. – nedostatočná schopnosť osvojiť si hudobné zručnosti.

Posledné dve sa používajú len v Českej a Slovenskej republike.

Predpona „dys“ pri vyššie spomínaných poruchách znamená rozpor, deformáciu, čo naznačuje, že niečo sa vyvíja nesprávne, alebo nie úplne. Druhú časť názvu tvorí grécke označenie postihnutej schopnosti. [1]

Etiológia (príčiny) porúch učenia je veľmi rôznorodá. Príčinu môžeme nachádzať v **poruchách vnímania, poruchách reči, motoriky, v nevyhranenej lateralite, v nedostatočnej funkcii analyzátorov, v stavbe určitých oblastí mozgu, či v chybnom spracovaní informácii v mozgu**. Niekedy môže byť príčinou vzniku aj **dvojazyčná výchova** dieťaťa v rodine, **precvičený ľavák** alebo **poškodenie mozgu v perinatálnom** období. Psychiatria nachádza hlavnú príčinu v narušenej komunikácii medzi dieťaťom a okolitým svetom. Základné východiská sú: neurofyziologické, psychologické, špeciálnopedagogické, sociologické a lingvistické. [1]

2 Integrácia ako spôsob vzdelávania jedincov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Najbežnejším spôsobom vzdelávania jedincov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej už len ŠVVP), v našom prípade jedincov s vývinovými poruchami učenia (ďalej už len s VPU) je individuálna integrácia v bežnej triede základnej, či strednej školy. Spôsob integrácie a potrebné náležitosti upravuje zákon **č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní** (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, **Metodický pokyn č. 22/2011 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov ZŠ**, či **Pedagogicko-organizačné pokyny (POP)** pre príslušný školský rok.

Postup pri školskej integrácii:

1. **Zákonný zástupca žiaka/rodič podá písomnú žiadosť** o vzdelávanie formou integrácie na vedenie školy. K žiadosti priloží aktuálnu správu zo psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia, spolu s písomným vyjadrením príslušného CPPPaP (je súčasťou správy zo špeciálno-pedagogického vyšetrenia, **vzor žiadosti nájdete v prílohe 1**, mnoho škôl má však vlastné).
2. Integrácia žiaka musí byť schválená a odsúhlasená na pedagogickej rade školy.
3. Žiakovi sa zakladá dokumentácia, „**Návrh na vzdelávanie ...**“ spolu s prílohami odborných správ a písomnou žiadosťou rodiča.
4. Žiakovi sa vo väčšine prípadov vypracuje IVVP.
5. V správe špeciálneho pedagóga býva na konci uvedené, kedy sa odporúča rediagnostika. Je to individuálne, ale najčastejšie pri prechode žiaka z 1. stupňa ZŠ na 2. stupeň, pri prechode na SŠ, či VŠ.
6. Integrovaný žiak má právo požiadať na základe vyjadrenia CPPPaP o úpravu na Testovaní 5 (následne 9, o úpravu prijímacích pohovorov, maturitných skúšok).

V správe zo špeciálno-pedagogického vyšetrenia sú pre pedagógov rozpísané jednak všeobecné odporúčania pre výchovno-vzdelávací proces alebo odporúčania pre konkrétne predmety, najmä slovenský jazyk a literatúra, cudzí jazyk a matematika. Tieto postupy sa uplatňujú, prelínajú aj do ostatných predmetov, v závislosti na ich obsahovom zameraní. Nie je úplne možné špecifikovať odporúčania pre všetky predmety konkrétne a samostatne, lebo to by musel mať špeciálny pedagóg profesijné kompetencie aj pre dané predmety. Ide o odporúčania, nie príkazy. Niektoré sa hodia viac, iné menej. Dôležitú úlohu tu zohráva pedagóg, ktorý je s dieťaťom každý deň, pozná jeho silné a slabé stránky a ktorý dokáže uvedené odporúčania uviesť do praxe tak, aby boli naozaj prospešné a splnili svoj účel.

Celý proces starostlivosti o dieťa so ŠVVP je živý a aktívny. Ak zistíme, že niektoré navrhnuté opatrenia nevyhovujú, môžeme ich zmeniť, prispôbiť možnostiam nielen dieťaťa, ale aj situácii v rodine, či v škole. Vzájomná komunikácia a spolupráca rodič – škola a špeciálny pedagóg, resp. psychológ je nevyhnutná a veľmi dôležitá. Robiť chyby a mýliť sa je ľudské a prirodzené, ale netreba v nich zotrvať. Pokiaľ to zistíme je našou povinnosťou chybu (omyl) napraviť. V centre našej pozornosti predsa nie je naša ješitnosť, ani komplex Boha, ale DIEŤA.

3 Všeobecné princípy reedukácie

Pri diagnostike VPU sa ešte pred vyšetrením zameraným na konkrétne čitateľské, pisateľské, či matematické zručnosti zameriavame na zistenie úrovne vývoja tzv. čiastkových funkcií (viď nižšie). Oneskorenia alebo oslabenia v týchto oblastiach môžu priamo súvisieť s VPU alebo po ich podchytení v skoršom štádiu a pretrénovaní k poruchám učenia nedochádza, resp. sa minimalizuje ich negatívny dopad na dieťa. Pomoc dieťaťu diagnostikou nekončí, ale začína.

Medzi základné špeciálnopedagogické metódy pri práci s deťmi s VPU patria **reedukácia** a **kompensácia**. *Reedukácia* –je zameraná na rozvoj nevyvinutých funkcií alebo úpravu, či nápravu porušenej funkcie a činnosti v oblasti postihnutého analyzátoru. *Kompensácia* - je akoby opak a je zameraná na rozvoj ostatných funkcií, ktoré sú nepoškodené.

Reedukácia zahŕňa tri základné oblasti:

1. reedukácia funkcií, ktoré spoločne podmieňujú poruchu (**čiastkové deficity**),
2. **utváranie zručnosti čítať, písať a počítať**,
3. pôsobenie na psychiku, a naučiť ho **poruchu akceptovať**.

Aj keď je každý klient individuálny, pri reedukácii musíme dodržiavať isté zásady, aby mal celý proces zmysel:

- analýza príčin na základe urobenej diagnostiky, hľadanie primárnych problémov,
- rešpektovať úroveň na ktorej sa dieťa nachádza, bez ohľadu na vek a učebné osnovy v škole (ak je tretiak na úrovni prvého ročníka, začínam tam),
- motivovať dieťa k spolupráci, zvládnuť začiatok (keďže v škole zlyhávajú, väčšinou nemajú chuť a nevidia zmysel...),
- multisenzorický prístup (využívať všetky zmysly – zrak, sluch, hmat...),
- začíname tým, v čom je dieťa úspešné,
- reálne hodnotenie (ak niečo nejde, tak naozaj dať spätnú väzbu, ale nie krikom, neustálym opakovaním, nech dieťa skutočne vie, čo dokáže – sebahodnotenie),
- rozvíjame celú osobnosť dieťaťa (nezameriavame sa len na konkrétnu poruchu). [2]

Aby mala reedukácia zmysel a bola účinná, je potrebné sa jej venovať denne, 10 – 15 minút. Začíname úrovňou, ktorú dieťa zvláda a pokračujeme ďalej. Aby to pre dieťa bolo zaujímavé, ale zároveň nie chaotické, je vhodné si z námetov vytvoriť zostavy a obmieňať ich. Bez ohľadu na to o akú poruchu učenia sa jedná, reedukácia zahŕňa tréning tzv. čiastkových funkcií, ktoré môžu byť nedostatočne rozvinuté a podieľajú sa na ťažkostiach dieťaťa:

- **Zraková oblasť** – zameranie pozornosti, vyčleňovanie figúr z pozadia, zraková pamäť, schopnosť rozlišovať tvary, dokázať určiť rozdiel medzi nimi.
- **Sluchová oblasť** – sluchové zameranie pozornosti, rozlišovanie jednotlivých zvukov, schopnosť analýzy a syntézy (rozklad a spájanie hlások), sluchová pamäť.
- **Priestorová orientácia** – hmat – jemná a hrubá motorika, motorika hovoridiel, vnímanie schémy vlastného tela, pravoľavá a priestorová orientácia.
- **Intermodalita** – prepájať podnety z rôznych zmyslov. Sluchový s rečovým, či sluchový s vizuálnym.
- **Serialita** – schopnosť vytvárať postupnosť, tvoriť štruktúry (dni v týždni, mesiace, číselné rady, usporiadať obrázky podľa dejovej postupnosti).

Pri reedukácii je „zakázané“

1. Výčitky, nútiť dieťa, aby sľúbilo, že sa určite zlepší, nadávať, ukazovanie iných ako vzor (najhoršie súrodencia).
2. Každodenné, úmorné písanie diktátov.
3. Každodenné opakovanie čítania náročných textov (s myšlienkou, že len drina sa osvedčí).
4. Nesprávny spôsob učenia sa dieťaťa – rodič predčíta, dieťa bez hlbšieho pochopenia len opakuje.
5. „Ved' si sa to už učil, prečo to nevieš?“
6. Nerešpektovanie problémov súvisiacich s poruchou.
7. Nechválime dieťa, aby náhodou nespyšnelo [2].

Ako veľmi prospešné sa v praxi uvádzajú aj cvičenia na prepájanie mozgových hemisfér a sú vhodné ako rozcvička pred priamou reedukáciou:

- **Tlieskanie rukami** - vo dvojici tlieskame krížom aj rovnobežne, končiť vždy krížom.
- **"Natieranie masla – poklepkávanie"** - dieťa najskôr samostatne nacvičí každý pohyb. „Natieranie masla" - vodorovný pohyb pravou rukou zľava doprava (a späť) pár centimetrov nad stolom. Pohyb je priamočiary, rovnomerný a plynulý. Ľavou rukou samostatne skúsime "poklepkávať" opäť vo vzduchu v rovnakej výške ako pracovala pravá ruka. Následne spojíme pohyby do jedného celku, vykonávame súbežne pravou rukou "natieranie masla" a ľavou "poklepkávanie".
- **Striedanie písmen L a O** - na pravej ruke vytvoríme z palca a ukazováka písmeno O, zvyšné prsty sú vystreté. Na ľavej ruke vytvoríme z palca a ukazováka písmeno L, ostatné zvyšné prsty sú zovreté. A teraz sa pokúsime ruky prestriedať.
- **Ležaté osmičky (nekonečno)** – dieťa kreslí ležaté osmičky pred sebou, vo výške očí. Najprv jednou rukou, potom druhou a nakoniec oboma spolu.
- **Kreslenie geometrických tvarov** oboma rukami naraz (sprava – doľava, zľava – doprava, v protismere) vo vzduchu alebo na tabuľku. Starší si môžu vyskúšať písanie svojho mena, slov...

Tieto a ďalšie návody na cvičenia nájdete na:

<https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/5349/cvicenia-ktore-pomahaju-detom-pri-uceni>

<https://skolske-potreby.mudramama.sk/skrizena-lateralita-kompenzacne-cvicenia/>

https://www.youtube.com/results?search_query=prep%C3%A1janie+hemisf%C3%A9r

https://www.youtube.com/watch?v=NR4_5Pg1tpQ&list=PL8aJOYWvoi6ykTs0QTxYu0_7Cwl6LGI2J

4 DYSLEXIA

Dyslexia ako alfa a omega VPU, čo potvrdzuje aj jedna z definícií, ktorú sme vybrali práve preto, že poukazuje na dyslexiu ako komplexný jav.

„Dyslexia je neurologicky podmienená, často dedične ovplyvnená porucha, ktorá postihuje osvojovanie jazyka a jazykové procesy. Prejavuje sa v rôznych stupňoch závažností pri osvojení receptívneho a expresívneho jazyka, vrátane fonologických procesov, pri osvojovaní čítania, písania a niekedy tiež v aritmetike.“ (Ortonova dyslektická spoločnosť, 1995) [2]

4.1 Prejavy dyslexie a jej školské dôsledky

Jednoducho povedané, porucha postihuje základné znaky čitateľského výkonu:

- rýchlosť,
- správnosť,
- techniku čítania,
- a porozumenie.

RÝCHLOSŤ – dieťa môže čítať veľmi pomaly, lebo priam lúšti písmena, dlho slabikuje, ale aj veľmi rýchlo, vtedy si veľa slov domýšľa, takže číta s chybami. Niekedy je rýchlosť primeraná, ale bez porozumenia obsahu.

60 – 70 slov za minútu, pri dostatočnom porozumení textu a nízkej chybovosti sa považuje za **sociálne únosnú úroveň čítania**. Toľko slov by malo dieťa dosiahnuť na konci 3. ročníka ZŠ. **80 slov za minútu, úroveň sociálne vyspelého čítania**, dosahuje dieťa na konci 5. ročníka ZŠ.

SPRÁVNOSŤ – ide o chyby, ktorých sa dieťa dopúšťa. Medzi najčastejšie patrí:

- zámena tvarovo, či zvukovo podobných písmen – b – d - p, m – n – u, a – o – e, c – z,...
- prešmykovanie slabík,
- vynechávanie písmen, slabík, slov až celých viet,
- pridávanie písmen, slabík, slov i viet,
- vynechávanie diakritických znamienok,
- domýšľanie slov.

TECHNIKA ČÍTANIA – dvojité čítanie (dieťa najprv potichu slovo prečíta po hláskach a následne vysloví nahlas). Na začiatku osvojovania techniky čítania je to v poriadku, ale niekedy nedôjde k spájaniu písmen a dieťa nedokáže previesť hláskovú syntézu a plynulo čítať. Vyskytuje sa tiež opakovanie prvých slabík v slovách, opakovanie celých slov, pretrvávajúce slabikovanie. Dieťa nedodržiava hranice medzi vetami, či neintonuje.

POROZUMENIE – dieťa si nepamätá čo čítalo vôbec alebo je jeho reprodukcia chudobná, nepresná. Často aj fabuluje, vymýšľa si. Nie všetky deti však majú vyvinuté naratívne („rozprávačske“) zručnosti rovnako. Preto si treba overiť porozumenie textu aj formou pomocných otázok.

Dyslexia zasahuje osobnosť dieťaťa. Prináša so sebou pocity úzkosti a napätia nielen pri vyučovaní jazyka, má negatívny dosah na celý priebeh vyučovania. Môže viesť k zníženiu celkového školského výkonu. Dieťa sa takto môže cítiť menejcenné, hlúpe. Prináša so sebou riziko neurotizácie dieťaťa. Veľmi často ju sprevádza porucha slovnej pamäti a vizuálneho vnímania textu. Pretrvávajú (aj počas strednej školy) problémy s rozlišovaním niektorých písmen. Nezvláda techniku rýchleho a letného čítania. Obsah textu reprodukuje oveľa lepšie, než je jeho technika čítania. Text číta v nerovnomernom rytme, nedodržiava interpunkciu v celom procese čítania. [1]

4.2 **Námety a postup pri domácich cvičeniach**

V tejto časti Vám predstavíme konkrétne námety na cvičenia, pomôcky, vhodnú literatúru, ale voľne dostupné pracovné listy na internete.

Reedukačný proces môžeme zhrnúť do troch základných oblastí:

1. rozvoj percepčno-motorických funkcií, reči, sluchovej, zrakovaj diferenciácie...
(viď námety na cvičenia v kapitole 3)
2. technika čítania,
3. a následne nácvik porozumenia textu.

Schéma 1 Kroky pri osvojovaní čítania [2]

zrakové rozlišovanie tvarov – určenie hlásky sluchom – spojenie hláska a písmeno – sluchová analýza a syntéza slabiky – čítanie slabík – čítanie nového písmena v slove – automatizácia čítania slov s porozumením

OSVOJOVANIE PÍSMEN (vyvodenie a fixácia) – písmeno dieťa ohmatá (hmat) – vidí (zrak) – nahlas pomenuje (sluch) - multisenzorický prístup

- Pomôcky: **obrázkové abecedy, kocky s vyznačenými písmenami, písmenkové pexeso, ukryté písmená v obrázkoch, reliéfne písmena...**
- Aktivity: **modelovanie písmen** (drôt, modelovacia hmota, cesto...), **obťahovanie písmen prstom, kreslenie do múky, piesku, dokresľovanie neúplných tvarov písmen, zložiť písmeno rozstrihané na kúsky, domal'ovanie obrázkov z písmen** (s – had, M – motýľ...), **písmenkové pečiatky, písanie na chrbát druhej osoby, riekanky – básničky na jednotlivé písmená...**

ROZLIŠOVANIE ROVNAKÝCH PÍSMEN:

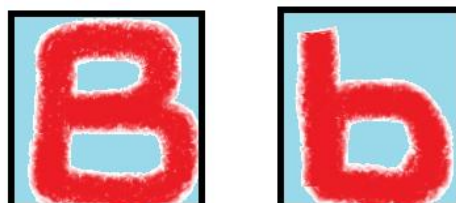
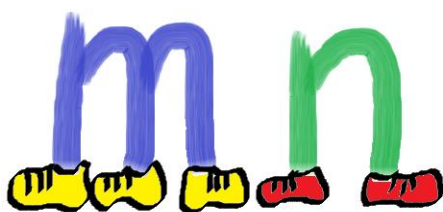
b – d – p

m – n – u

o – a – e

h – k – l

- osvedčilo sa spojenie písmen s obrázkami,
- priradenie písmen k obrázkom,
- omaľovanky,
- farebné krúžkovanie písmen v texte,
- použitie klávesnice pre fixáciu,
- hry, práca s dvojicami písmen, ktoré si dieťa pletie.

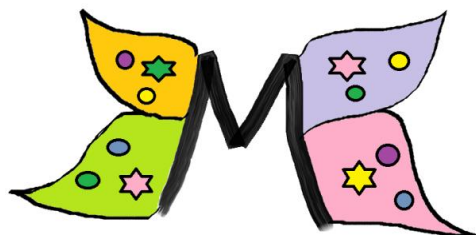
bbbbbbbbbdbbbbbbbdbbbb

oaaaaoaaaaoeeeeaaaao

P

K H L

VYTVÁRANIE SLABÍK

V fáze majú problémy deti, u ktorých nie je na dostatočnej úrovni rozvinutá (zvládnutá) schopnosť analyticko – syntetickej činnosti. Umožnením dieťaťu nahlas slabikovať, môžeme predísť dvojitému čítaniu.

Možný postup:

- zvolíme si hlásku, napr. **a** – a spájame ju s rôznymi spoluhláskami (ka, ma, la, da....),
- vysvetlíme dieťaťu princíp **k – a – ka**, dieťa po nás opakuje,
- zároveň ako hovoríme, môžeme zároveň vytvárať slabiku z písmen (stavebnica, vlastná výroba, abeceda z papiera),
- poprípade spojiť slabiku s obrázkom – **my – mydlo**,
- ďalšou možnosťou je spojiť slabiku s pohybom – **hláska – jedna ruka hore, druhá hláska – druhá ruka hore, spojíme ruky a vyslovíme slabiku**,
- postrehovanie slabík v jednoslabičných neskôr dvojslabičných slovách: NOC, BUK, LABA, MILÝ.

SPÁJANIE SLABÍK DO SLOV, ČÍTANIE SLOV

Aj v tejto fáze je dobré využívať čo najviac názorných pomôcok a zapájať, čo najviac zmyslov. Využívame pexesá, karty so slabikami, Scrabble, Čitateľské tabuľky, špeciálne záložky. Deti si môžu pri čítaní ukazovať ukazovanie prstom, vyznačovať oblúčiky pod slabikami. Používať dyslektické okienko, alebo priesvitnú fóliu s výrezom. Poprípade zvýrazniť slabiku v slove, **ka**bát.

Čítanie slov, od najjednoduchšieho k náročnejším:

- začíname tam, na akej úrovni je dieťa,
- otvorené slabiky (*la, na, sa...*),
- uzavreté slabiky (*nos, rak, pes...*),
- dvojslabičné slová z otvorených slabík (*mama, píše, seno...*),
- trojslabičné slová z otvorených slabík (*koleno, lavica...*),
- slová tvorené z otvorených a zatvorených slabík (*potok, jazyk...*),
- slová so zhlukmi spoluhlások,
- slová zo spoluhlások,
- mnohoslabičné slová (*lokomotíva, najnebezpečnejší...*).

ČÍTANIE TEXTU

Aj tu platí pravidlo postupnosti. Na začiatku sú to krátke texty s jednoduchými vetami, väčšie a výraznejšie písmená. Môžeme si pripraviť vlastné texty alebo upraviť texty z internetu – **písmo Arial, veľkosť 14 a zarovnanie vľavo.**

Okrem priameho nácviku čítania trénujeme aj orientáciu v texte, vyhľadanie konkrétneho slova, či určitej pasáže.

Techniky:

- **čítanie v duete** – čítame spolu s dieťaťom, ale tichšie a pokojne, pomalším tempom,
- **striedavé čítanie** – po slovách, vete, či celom odstavci,
- **čítanie s predčítaním** – najprv prečíta vetu dospelý, dieťa po ňom,
- **vyhľadávanie ťažkých slov v texte** – pokiaľ sa nejedná o ťažký stupeň poruchy, dieťa si prečíta text potichu samo a vyznačí slová, ktoré pokladá za zložité. Tie mu prečítame, naučíme ich vyslovovať, potom ich číta dieťa. Nakoniec prečíta text aj s týmito slovami.

POROZUMENIE ČÍTANÉMU TEXTU

Je dieťa schopné pri čítaní registrovať aj obsah?

Nie je schopné zreprodukovat' obsah, lebo: má znížené vyjadrovacie schopnosti, je nesústredený, momentálna indispozícia, rezognovalo, nezachytilo, či nepochopilo súvislosti..

Čo môžeme urobiť?

- aj za iných okolností podporovať a viesť dieťa, aby sa ústne vyjadrovalo,
- prikryjeme slovo vo vete, dieťa vetu prečíta a podľa významu doplní chýbajúce slovo,
- po prečítaní textu, obsah namaľuje, použije obrázok,
- rozstrihaný text na vety premiešame a dieťa ich má usporiadať podľa významu,
- dieťa číta – vy rozprávate obsah, úlohou dieťaťa je sledovať správnosť Vašej odpovede,
- dokončovanie rôznych príbehov, rozprávanie príbehu podľa obrázka a pod. [3]

<https://www.tablexia.cz/sk/>

Zábavná aplikácia pre deti s dyslexiou

Tablexia je moderná vzdelávacia aplikácia na podporu rozvoja kognitívnych schopností. Je určená nielen pre deti s dyslexiou na druhom stupni základných škôl. Mala by nájsť využitie ako v školách na doplnenie štandardnej výuky, tak v pedagogicko-psychologických poradniach a ďalších poradenských zariadeniach určených pre žiakov s výukovými problémami.

Sťahujte zadarmo

TERAZ NA Google Play Stiahnuť na App Store Stiahnuť tu

5 DYSORTOGRAFIA

„Dysortografia je špecifická porucha pravopisu. Vzniká na podklade poruchy fonemického sluchu, narušenej sluchovej percepcie (vnímania).“ [4]

Sluchová percepcia a narušenia v jej jednotlivých zložkách:

- oblasť sluchovej diferenciacie (rozlišovania):
 - zvukov, výšky, dĺžky, hĺbky tónov,
 - jednotlivých hlások, slabík, slov, viet.
- sluchovej analýzy a syntézy,
- sluchovej orientácie,
- sluchovej pamäti,
- narušenie vnímania a schopnosti reprodukcie rytmu. [4]

A práve na tieto nedostatky v jednotlivých zložkách sluchovej percepcie sú zamerané aj reedukačné cvičenia. Okrem toho sa môžu pridružiť aj deficity v iných oblastiach (zrakové vnímanie, oblasť intermodalita a podobne).

5.1 Prejavy dysortografie

Medzi typické dysortografické chyby patria:

- vynechávanie písmen, slov, slabík, aj celých viet,
- pridávanie písmen, slabík, slov,
- nesprávne používanie diakritiky – vynechávanie, pridávanie na nesprávnych miestach,
- prešmykovanie slabík, kinetické inerzie, napr. – „ruka – karu“,
- zámeny zvukovo podobných hlások – „h-ch/ b-p/d-t..“,
- zlyhávanie v mäkkých a tvrdých slabikách – „di, ti, ni/ dy, ty, ny“,
- nedodržiavanie hraníc slov pri písaní – „nadstolom“,
- komolenie slov ,
- gramatické chyby aj keď dieťa gramatické pravidlá ovláda.

Dysortografia nie je problémom len pri písaní diktátov, ale dieťa si zaznačí zle domácu úlohu, zadanie príkladu, nesprávne prepíše text.

Často majú tieto deti aj pomalé osobné pracovné tempo, pridruženú dysortografiu, či znížený cit pre jazyk. Problémy môžu, ale nemusia byť aj pri výučbe cudzích jazykov. V niektorých prípadoch dieťa lepšie zvláda práve cudzí jazyk ako slovenskú gramatiku.

5.2 Námety a postup pri domácich cvičeniach

Každá reedukácia by mala začať nácvikom perцепčno-motorických funkcií, najlepšie formou hry. Je to v podstate „**reedukačná rozcvička**“. Ak vychádzame z definície dysortografie ako poruchy sluchovej percepcie, zamerajme sa pri rozcvičke na sluchové hry.

Napríklad:

- rozpoznávanie zvukov – trhanie papiera, cinkot mincí, štrnganie kľúčov, identifikácia rôznych predmetov uzatvorených v obaloch z kinder vajíčok, zvuky „života“ – na prechádzke v meste, či v lese...,
- rytmické cvičenia – predvedieme, dieťa zopakuje, postupujeme od jednoduchších k zložitejším, vyťukávanie ceruzkou, tleskanie rukami,
- vyhľadávanie, lokalizácia zvuku – hľadáme tikajúci budík, zo zatvorenými očami ideme za zvukom...,
- sluchová analýza a syntéza: „**Hra na mimozemšťanov, resp. robota**“, komunikujeme medzi sebou slovami rozloženými na slabiky, alebo na hlásky.

Rôzne typy diktátov:

- autodiktát – dieťa si samo diktuje slová pred ich napísaním, môže ho rozložiť na hlásky, najprv povie nahlas, potom tichšie a až šepká, musíme však sledovať, či bolo slovo po hláskach správne vyslovené,
- známe „doplňovačky“ zamerané na rôzne javy, aplikácia i/y, dlhých/krátkych samohlások...,
- komentovaný diktát – pre domáce podmienky, dieťa píše a odôvodňuje aplikované gramatické pravidlá,
- špecificky zameraný diktát – písanie len napríklad samohlások zo slov, alebo systémom „morzeovky“ – **láva** - ____ . (dlhá slabika čiarka, krátka bodka), slovo môžeme rozložiť ja na hlásky **láva** .__.,
- dieťa nám nadiktuje diktát, prečíta ho ešte raz, následne sa pokúsi po nás opraviť chyby.

VYNECHÁVANIE PÍSMEN (námety na cvičenia):

V tomto prípade ide pravdepodobne o narušenú schopnosť analýzy a syntézy pri slove (schopnosť rozložiť slovo na hlásky alebo slovo vyslovené po hláskach povedať naraz).

- určovanie hlások: na začiatku, na konci slova - **pes**, mačka....uprostred slova **oko**...,
- v prípade pretrvávajúcich ťažkostí, môžeme využiť aj prehnanú výslovnosť,
- určovanie predmetov, obrázkov, ktoré začínajú na žiaducu hlásku,
- slovný futbal – **dom** – **mačka** – **auto**...,

- „**nemé ústa**“ – deti sa učia odzerať, začíname samohláskami, môžeme prehnane používať mimiku, neskôr úroveň zvyšujeme,
- určiť počet hlások v slove,
- vymyslieť slová, ktoré neobsahujú hlásku, ktorú vopred určíme, napr. **a...oko**, zub,
- čítame slová a dieťa vyslovuje len prvú a poslednú hlásku,
- „**neposlušné písmenká**“ – kartičky so slovami, v ktorých sú hlásky navyše, napr. balokón, slivíka...,
- hľadať ukryté slová v iných slovách, napr. – **krabica** (krab), **poleva** (lev)....,
- „**slovná veža**“ – od tretieho riadku musia byť slová zmysluplné

O
OK
OKO
OKOLIE

- hľadanie, tvorenie rýmov k slovám – les – ples, láska – páska...,
- „**Kto vymyslí najdlhšie slovo?**“

VYNECHÁVANIE SLABÍK, SLOV, VIET – využívame hore uvedené cvičenia, len vymeníme hlásky za slabiky. Môžeme si vytvoriť aj vlastné pexeso na slabiky, napr.

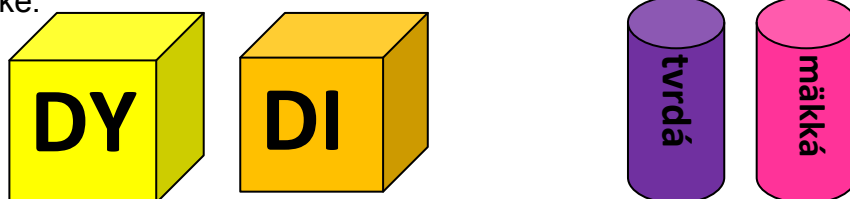

DIAKRITIKA

- diktát písaný „morzeovkou“ uvedený vyššie, doplňovací diktát,
- rytmické vytlieskávanie slova rozloženého na slabiky, zdôraznenie dlhej,
- zapojenie tela – **krátka** hláska **drep**, **dlhá** - **výskok**...,
- „**telegram**“ – text, kde ús dĺžne a mäkké vynechané a dieťa ho má opraviť, smsm správy ☺.

ROZLIŠOVANIE MÄKKÝCH A TVRDÝCH SLABÍK

Používanie mäkkých (napr. z molitánu, hubky) a tvrdých (drevo) kociek, na tvrdých sú napísané tvrdé slabiky dy, ty, ny, na mäkkých – di, ti, ni
Alebo farebne odlíšené predmety, jedna farba bude predstavovať tvrdé slabiky, druhá farba mäkké.

SPODOBOVANIE

Problém spočíva v nedostatočne rozvinutej sluchovej diferenciácii, preto môžeme využiť aj niektoré z cvičení uvedených vyššie. Zároveň sa môže na tom podieľať aj chybná výslovnosť.

Opätovne môžeme použiť na rozlíšenie znelých a neznelých hlások:

- tvrdé a mäkké kocky (tvrdé znelé, mäkké neznelé) – zapojíme tak pri fixácii aj hmat,
- farebné kartičky, napr. zelená farby budú znelé, modrá neznelé hlásky, dieťa ich môže dopĺňať do slov, ktoré vopred pripravíme a vynecháme danú hlásku,
- **„Pravidlo spodobovania“** – ak sa dieťa nevie rozhodnúť, nech použije množné číslo. Napr. dub (dup) – duby, tam ho už b na p „nepustí“.

HRANICE V SLOVÁCH

- Vyberieme na začiatok pár jednoduchých viet, prečítame ich a deti určujú počet slov v danej vete: povedia, znázornia graficky (čiarky – možno využiť aj ako diktát na počet slov vo vete, vytlieskajú, vyberú zo stavebnice rovnaký počet kociek....náročnosť môžeme postupne zvyšovať.
- **„Popletené vety“** – napíšeme alebo vytlačíme dieťaťu vety, v ktorých sú slová rôzne pospájané a úlohou dieťaťa je ich oddeliť a napísať správne, môžeme vety aj premiešať (to je už vyšší stupeň).
- Prúžky papiera na ktorých sú pospájané slová, dieťa má ich rozstrihať a správne rozdeliť.
- PC programy, pracovné listy, fantázii sa medze nekladú.

AKTIVITY NA ROZVOJ SLOVNEJ ZÁSObY

- **„Na mimozemšťana“** – dieťaťu predkladáme rôzne predmety, jeho úlohou je vysvetliť mimozemšťanovi na čo slúžia.
- **„Povedz to inak“** – malý dom – domček, hviezda s chvostom – kométa...
- **„Kde je chyba?“** – pripravíme si krátky príbeh, do ktorého vsunieme nenápadne nezmyselné slová, úlohou dieťaťa je ich nájsť.
- **„Ako...“** – červený ako ...ruža, žltý ako....slnko (metafory).
- **„Nový dom...“** – ideme sa sťahovať, popíš ako by mal vyzeráť náš nový dom, môžeme to premostiť aj na iné veci. Na začiatku môžeme dieťaťu pomôcť aj s obrázkami. [4]

6 DYSGRAFIA

Grafia dysgrafia

Dysgrafia je špecifická porucha **grafického prejavu, najmä písania**. Podkladom býva:

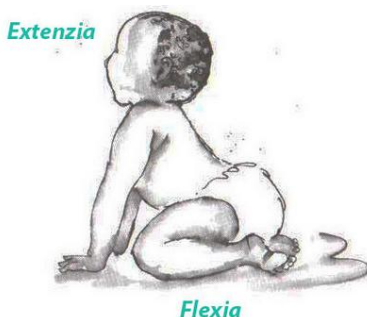
- porucha motoriky (jemnej ale niekedy aj hrubej),
- drobné svalstvo rúk u dysgrafikov je nespevnené, majú zvýšené svalové napätie, v napätí je ruka, predlaktie, zápästie i prsty,
- porucha automatizácie pohybov, porušené písanie ako samostatný akt,
- motorickej a senzorickej koordinácie (pohybovej a zmyslovej),
- nejde o vonkajšie príčiny, ale **vnútorné**, je to funkčná porucha motorických dráh vedúcich signál z receptora do centra v mozgu a späť k výkonnému orgánu. [5]

Čo všetko môže mať ešte vplyv na vznik tejto VPU:

Neukončený vývin symetrického tonického šijového reflexu (dôvodom môže byť nedostatočne dlhé obdobie lezenia, alebo dieťa nelezie vôbec, v niektorých prípadoch ide o dedičnosť) môže mať v neskoršom veku vplyv na:

- problémy s držaním tela (horná a dolná polovica tela nie sú v súlade), prejaví sa to pri sedení za stolom pri písaní, jedení, spôsobuje problém naučiť sa plávať, robiť kotúle...,
- dieťa nedokáže obsedieť (má nerovnomerne rozložený svalový tonus),
- nezrelé pohyby očí (ovplyvnené je vertikálne sledovanie, zhora nadol)
- oslabenú koordináciu oko-ruka (napr. pri chytaní lopty),
- problém pri prepisovaní textu z tabule. [6]

Obrázok 1 Symetrický tonický šijový reflex

zdroj: S. G. Blythe: Dieťa v rovnováhe, vydal Inštitút psychoterapie a socioterapie,(2012), str. 61

zdroj: S. G. Blythe: Dieťa v rovnováhe, vydal Inštitút psychoterapie a socioterapie,(2012), str.60

Zdroj: <https://euspe.sk/symetricky-tonicky-sijovy-reflex/>

Problémy v lateralizácii (nevyhranená alebo skrížená lateralita):

- pomalšie pracovné tempo, písmo aj jeho úprava majú zníženú kvalitu,
- proces spracovania informácií je dlhší,
- v zahraničí býva skrížená lateralita ako samostatná diagnostická jednotka.

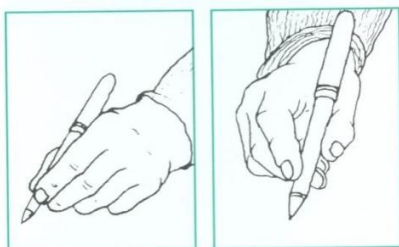
6.1 Prejavy dysgrafie:

- ťažkosti s osvojovaním, zapamätávaním a vybavovaním písmen,
- s prevodom tlačeneho písma do písanej podoby, nedodržiava hranice slov,
- nesprávne držanie písacej potreby,
- znížená kvalita písma (tvar, veľkosť, sklon),
- pomalé tempo a narušená rytmizácia písma,
- zámeny tvarovo podobných písmen (m – n, o – a, r – z, l – k – h), číslic,
- kvalita rysovania, kreslenia, maľovania je veľmi znížená.

Súčasťou toho je aj: **nesprávne sedenie, držanie tela a písacej potreby, sklon zošita**

Poznámka: *L'avoruké deti majú tendenciu skláňať písmo doľava alebo vertikálne. Nenútime ich písať doprava, nie je to pre ne prirodzené.*

Obrázok 2 Správny úchop písacej potreby a sedenie

6.2 Námety a postup pri domácich cvičeniach

- 1. krok: cvičenia – jemná motorika a senzomotorika** – cieľom je spevnenie svalstva, uvoľniť napätie, zdokonaľiť pohyb a súhrn:
 - ručné práce (domáce), udržať výkres na jednom palci,
 - vlepovanie obrázkov do predkresleného tvaru, strihanie,
 - origami, modelovanie...(rôzne hmoty, drôt, plastelína...),
 - prelievanie tekutiny z jednej nádoby do druhej, používanie masážnych loptičiek,
 - tieňové obrázky pomocou prstov a dlaní,
 - hry s gymnastickou stuhou (domáca výroba☺) a podobne. [5]

Obrázok 3 Tieňové divadlo

Zdroj: <https://sk.play-azlab.com/dom-i-semya/23195-kak-sdelat-teatr-teney-dlya-detey-svoimi-rukami.html>

2. krok: grafomotorický nácvik

V rámci sprievodných činností rozvíjame:

- hrubú motoriku – napodobňovanie chôdze zvierat, chôdza po kruhu, elipse, rovnováha na jednej nohe, poskoky znožmo, beh, hádzanie loptou,
- jemnú motoriku rúk, hovoridiel, mikro očných pohybov,
- pohybovú pamäť - zapamätanie a napodobovanie pohybov, automatizáciu pohybov,
- motorickú koordináciu – koordinácia pohybu ľ ruka – P ruka, ruka – noha,
- orientáciu na ploche, v priestore, vnímanie a reprodukcia rytmu. [5]

Tabuľka 1 Od ramien po prsty [5]

Uvoľňovacie cviky na začiatku:

- **Ramenný kĺb** – krúženie rukami v stoji, kreslenie ležatých 8-čiek vo vzduchu, plávanie prsia, kraul „na suchu“☺
Poloha tela – písanie vo **zvislej polohe** v stoji, v **predklone** na vodorovnú plochu (na zemi), **v kľaku** (ale nesadáme na päty).
Píšeme na: **zvislú plochu**, prejdeme na **šikmú**
- **Laktový kĺb** - – podobne ako u ramenného kĺbu, ale vychádzame z lakťa...
Poloha tela – písanie **v stoji pri stole, v sede, v kľaku** (dominantná ruka sa neopiera, lakeť je zdvihnutý, zápästie pevné, dieťa sa nenakláňa nad podložku.
Píšeme na: **šikmú plochu**, prejdeme na **vodorovnú**, formát A2, A3, A4
- **Zápästie** - krúživé pohyby zápästím (jednou rukou, striedavo, obidvoma...), mávanie dlaňami rôznymi smermi, pretáčanie dlaní (lámanie oblátok), napodobňovanie hladkania, stláčanie gumovej loptičky (napätie, uvoľnenie)...
Poloha tela – písanie **v sede pri stole, v kľaku na podlahe** (dominantná ruka sa neopiera, lakeť je zdvihnutý, zápästie pevné, dieťa sa nenakláňa nad podložku.
Píšeme na: **vodorovnú plochu**
- **Prsty** - napodobňovanie hry na klavír, flautu, gitaru, kmitanie prstov (prší), kreslenie kruhov rôznej veľkosti ukazovákom, lúskanie..., bubliny z mydlovej vody...

Materiál - používame najprv písacie potreby so širokou stopou - kriedy, voskovky, štetce a postupne prechádzame k tenším ako je fixka, ceruzka, pero

Akt písania, postupnosť nácviku tvarov:

- voľné **čmáranie** na ploche (slovný sprievod – guľa sa guľa, autíčko ide po ceste...),
- **dotyky** prstom, štetcom, fixkou – musia byť bodky, nie čiarky,
- **kľbká, kruhy** – oboma smermi,
- **špirály, ovály, oblúky**,
- **vlnovky, slučky, hadovky**,
- **ostré obraty** (zuby na píle),
- **čiary** – zvislé, šikmé, vodorovné,
- **jednoduchá kresba** – do, strom...
- **dieťaťu predkresliť tvar písmena** – dieťa tvar obťahuje prstom vo vzduchu, na papieri až potom s ceruzkou,
- **obťahovanie tvarov** cez priehľadnú fóliu,
- **modelovanie tvarov** pre lepšie zapamätanie...

Začínáme písať na:

- zvislej ploche,
- šikmej ploche,
- vodorovnej ploche.

Zameriavame sa na:

- držanie písacích potrieb,
- plynulosť pohybu, rytmus,
- presnosť ale nie precíznosť,
- tempo, výdrž...

Rytmizácia – riekanky, vyťukávanie, popevok, precvičujeme u dieťaťa vnímanie rytmu, môžeme to spojiť s uvoľňovacími cvikmi, krúžime rukami a do toho recitujeme....

Skrátené a vizuálne informácie nájdete na:

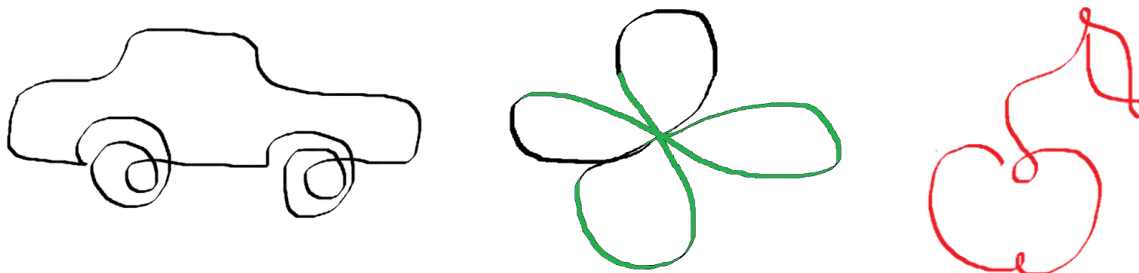
Nácvik správneho úchopu – lepšie raz vidieť ako viackrát čítať postup:

https://www.youtube.com/results?search_query=n%C3%A1cvik+spr%C3%A1vneho+%C3%BAchopu

Ako správne písať: <http://www.ako-spravne-pisat.sk/sk/video-uvolnovaci-cviky>

Správne a nesprávne ☺: <http://www.ako-spravne-pisat.sk/priklady-spravneho-a-nespravneho-pisania/>
(úchop písacej potreby, tvar písma, sedenie pri písaní nájdete na uvedenej webovej stránke)

Námety obrázkov, ktoré má dieťa obťahnúť prstom, resp. písacou potrebou jedným ťahom...
(najprv na baliacom papieri – pripevnený na skrini napr., neskôr A3, postupne až na A4)

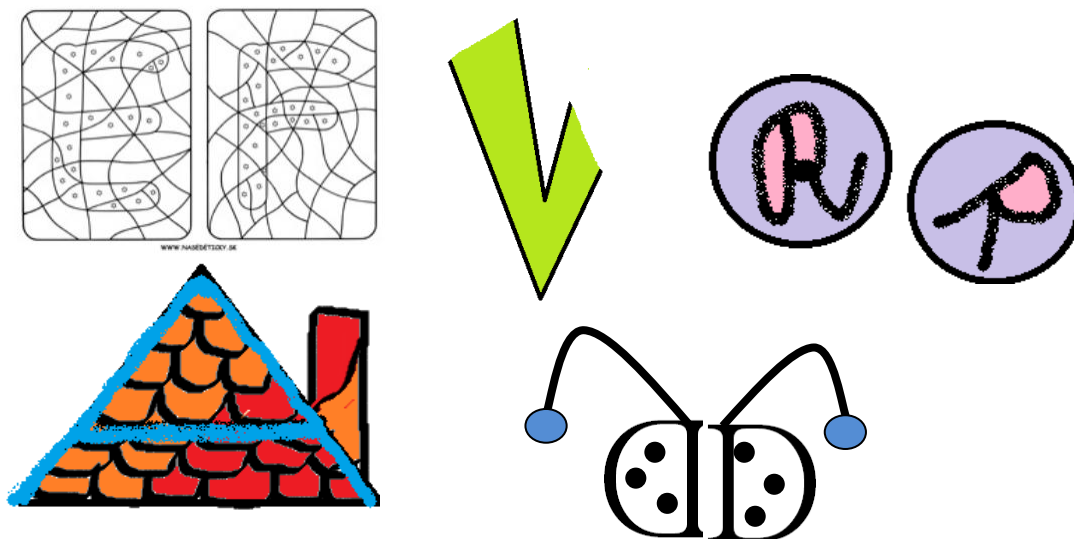

3. krok: osvojovanie a zapamätanie písmen

Ako a akým spôsobom?:

- obrázková abeceda, písmenkové pexeso,
- kreslenie písmen a ich obťahovanie – krupica, piesok, múka, šmirgľový papier...
- tvarovanie písmen z drôtika, modelovanie,
- dokresľovanie neúplných, či nedokončených tvarov,
- vytváranie obrázkov z písmen alebo ukryté písmenká v písmenách. [5]

Skryté písmenká v obrázkoch, zdroj: <https://nasedeticky.sk/do-skoly/pre-prvakov/920/skryte-pismenka/>

Najprv pomôžeme **osvojiť správny tvar**, až potom ho kvalitatívne **zlepšujeme** ☺.
Obrátené číslice, či písmenka sú väčšinou dočasnou záležitosťou. Ak nejde niektoré písmeno nacvičiť, rozložíme ho na časti.

Pri písaní v zošite mu môžeme **ponechať vzor** na začiatku, v strede aj na konci, či použiť pomocnú liniatúru.

4. krok: písanie, písomný prejav

Po zvládnutí písmen, prechádzame k slabikám, následne celým slovám. Predpokladá sa, že má dieťa zvládnuté rozklad slova na hlásky a opačne, z hlások dokáže poskladať slovo. Je vhodné, ak rozumie slovu ktoré píše.

Využívame opis, diktát, vedieme deti k dopĺňaniu diakritiky hneď po napísaní, ak sú unavené, zaradíme uvoľňovacie cvičenia.

Chyby u detí s dysgrafiou bývajú v dôsledku nedostatočne zautomatizovaného písania! (preto sú vhodnejšie formy doplňovačky, ústne preverovanie gramatiky, kratšie cvičenia).

KOMPENZÁCIA A CIELE REEDUKÁCIE

- používanie tlačeného písma na 2. stupni ZŠ,
- učíme deti postupne písať na počítači (najmä pri ťažších stupňoch),
- dieťa by malo byť schopné opísať, prepísať text a zapísať diktovaný text,
- stihnúť zapísať poznámky a dokázať sa z nich učiť,
- čitateľné písmo pre dieťa a ostatných. [5]

7 DYSKALKÚLIA

Vývojová porucha učenia v matematike **s výraznejšie narušenou vnútornou štruktúrou vlôh pre matematiku pri normálnej úrovni a štruktúre všeobecnej inteligencie** s výnimkou matematického faktora. Je **multifaktoriálne** podmienená, kombinujú sa tu príčiny organické, psychické, sociálne a didaktické. Od dyskalkúlie je nutné odlíšiť ostatné narušenia alebo oslabenia matematických schopností, pre potreby tejto príručky uvádzame len dve:

- *kalkulasténia* – mierne narušenie matematických schopností, nedostatočnou alebo nesprávnou stimuláciou zo strany školy alebo rodinného prostredia,
- *hypokalkúlia* – iba mierne narušenie schopností pre matematiku, pri normálnej úrovni všeobecných rozumových schopností. [7]

7.1 Prejavy dyskalkúlie

Dyskalkúlia postihuje predovšetkým oblasť matematiky, ale **neexistuje jedna celistvá matematická schopnosť**. Pri riešení rôznych matematických úloh sa uplatňujú rôzne matematické faktory.

Od toho sa odvíjajú aj rôzne **typy dyskalkúlie**, uvedieme stručný prehľad:

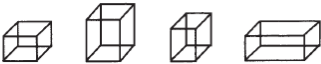
- **praktognostická** – *narušenie schopnosti manipulovať so symbolmi, číslami*, dieťa nevie vytvoriť skupiny z predmetov na základe nejakého znaku, napr. farba, veľkosť, nerozumie, že $3+4$ je to isté z hľadiska výsledku ako $4+3$,
- **verbálna** – *slovne označovať množstvo a počty predmetov, operačných znakov* (plus, mínus, násobenie, delenie), neistota pri vymenovávaní číselného radu, problém s pojmami o „4 viac“, „4 krát viac“...,
- **lexická** - *neschopnosť čítať matematické symboly* (číslice, čísla, operačné znaky, geometrické tvary), problémy s riešením slovných úloh (porozumenie, nepochopenie matematickej stránky zadania...), čítať čísla opačne alebo aj izolovane – 12 ako 1 a 2,
- **grafická** – *neschopnosť písať matematické znaky, číslice*, geometrické tvary, v geometrii preťahovanie, nedotahovanie línií, písomné sčítanie, odčítanie, násobenie, delenie...
- **operacionálna** – *nezvládajú sčítanie, odčítanie, násobenie a delenie*, nedostatočné osvojenie násobilky, počítanie na prstoch,
- **ideognostická** – *problémy s chápaním matematických vzťahov, riešením slovných úloh, schopnosť pokračovať v číselnom rade*. [8]

Schopnosť naučiť sa počítat súvisí aj s tzv. dielčimi funkciami, celkovo potrebnými pre učenie sa a ktoré sme spomínali už aj pri predchádzajúcich vývinových poruchách učenia. Preto súčasťou reedukácie je aj posilňovanie a rozvoj oblastí uvedených na str. 7. V súvislosti s matematikou môžeme dať do popredia precvičovanie práve seriality a orientácie v čase.

Serialita – viazanie šnúrok, postup pri varení, postup pri riešení rovníc, v princípe ide o zachovanie postupnosti. Navliekanie guľičiek podľa farbeného vzoru – napr. červená, zelená, žltá, fialová....., pokračovanie v rade zostavenom zo symbolov, či z čísel.[9]

7.1 Námety a postup pri domácich cvičeniach

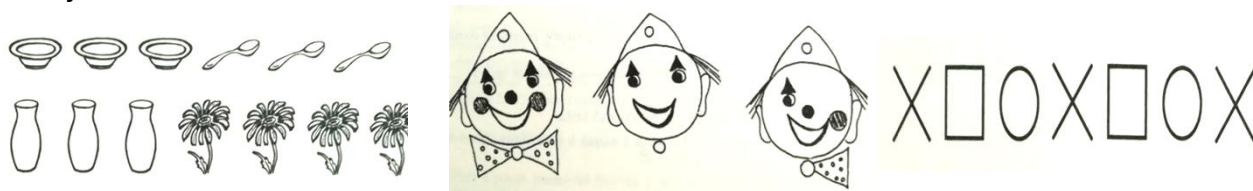
Obrázok 4 Stupne názornosti pri rozvíjaní matematických zručností pri dyskalkúlii [10]

ÚROVEŇ	FORMA	VYJÁDŘENÍ OBSAHU	
U6 symbolová	abstraktní		$y=7x+a$
U5 symbolová	graficky-symbolová		4
U4 symbolová	verbálně-symbolová		slovem čtyři
U3 symbolová	obrazově-symbolová		□ □ □ □ * * * *
U2 názorná (dvojměrnost)	obrazově-názorná (piktoriální)		
U1 názorná (trojměrnost)	konkrétně předmětná		

Oblasti, na ktoré sa v rámci reedukácie zameriavame sú:

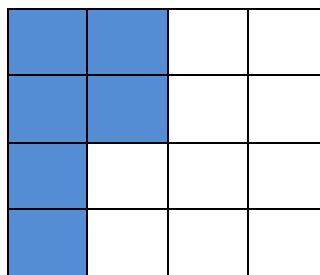
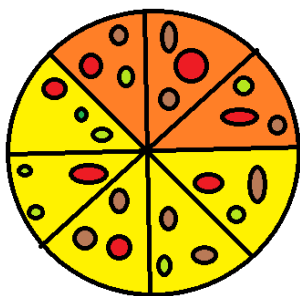
- **predčíselné predstavy** - schopnosť klasifikácie, triedenia, utvárania skupín, párové priradzovanie, používanie pojmov - VIAC, MENEJ, ROVNAKO, NAJMENEJ, NAJVIAC, pokračovanie v radení prvkov, rozlíšenie časti a celku, doplňovanie častí do celku...

Zdroj obrázkov [2]

- **utváranie pojmu číslo** – v prvom kroku dieťa manipuluje s predmetmi a zároveň počíta, v druhom kroku počíta s názornými pomôckami, ale bez dotyku a posledným krokom je počítanie spamäti, ďalej precvičujeme:

- priradzovanie prvkov a číslic - 3
- globálne zvládnutie množstva prvkov
- (hádzeme kockou, dieťa určuje počet bez počítania, alebo povie číslo a vyhladá adekvátne množstvo predmetov, napr. 5 tanierov)
- doplňovanie čísel v číselnom rade – 12, 13, __, 14, __,
- orientácia na číselnej osi – ukázať na číslo, ktoré povieme bez počítania od nuly,
- postrehovanie štruktúry čísla
- (hra Domino)
- rozklad čísel s názorom alebo spamäti,
- grafické znázorňovanie čísel do mriežky,
- grafické znázorňovanie zlomkov.

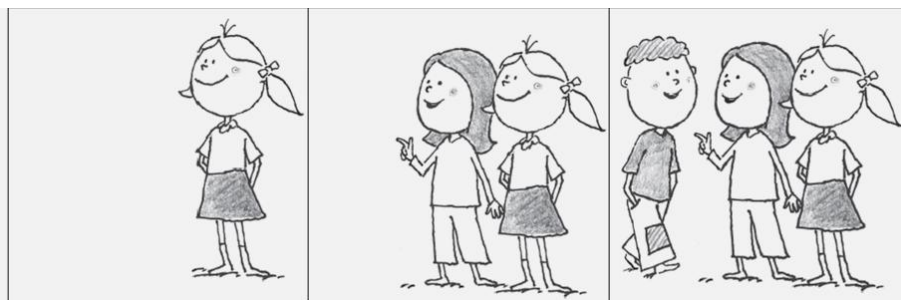
Číslo 12

Vyfarbi toľko políčok, koľko ti poviem – 3, 5...

--	--	--	--	--	--	--	--	--

- **zápis čísel** – diktovaním, z pripravených kariet po prečítaní, dávame pozor na zámeny čísel, rozklad čísel na 10 – ky, 100 – ky, 1000 – ky. Pri zápise desatinných čísel môžeme využiť štvorčekový papier.
- **chápanie a prevádzanie matematických operácií** – tu musíme zvládnuť počítanie do 10 s akýmikoľvek dostupnými názornými pomôckami.

Zobrazenie sčítania

 Zobrazenie odčítania (zdroj: [10])

Ďalšie činnosti: *dopĺňanie chýbajúcich znamienok* **10 2 = 8**
 dopĺňanie chýbajúceho čísla **12 : = 4**
 tvorenie rôznych príkladov **3, 4, 7**
 3+4=7, 4+3=7, 7-4=3, 7-3=4
 ústne počítanie, písomné počítanie

- **slovné úlohy:**

- *prepájať príklady čo najviac s praxou,*
- *analyzovať zadanie na jednotlivé časti a robiť zápis – čo vieme, čo nevieme (môžeme si to aj farebne rozlíšiť v zadaní),*
- *graficky znázorniť zadanie alebo využiť manipuláciu s predmetmi, obrázkami,*
 (Poznáme slovné úlohy viacerých typov, majú svoj daný postup, algoritmus, pokiaľ aj dieťa úplne nebude všetkému rozumieť, ale dokáže aplikovať daný postup, dôjde k jeho automatizácii, je to čiastočná výhra. Veľa z nás „dospelých“ si možno spomenie na slovné úlohy typu – červené auto vyrazí z miesta A, modré z miesta B, majú svoju rýchlosť, kedy sa stretnú – úprimne, do dnešného dňa som tieto príklady nepochopila, ale osvojila som si na ich počítania istý postup, algoritmus).

- **geometria** - zvládnutie si vyžaduje dobre vyvinuté zručnosti ako je priestorová predstavivosť, pravo-ľavá orientácia, či grafomotorické zručnosti. Preto sa aj tieto stávajú súčasťou domácich cvičení. Modelovanie rôznych útvarov, hľadanie geometrických útvarov okolo seba, v prírode.

- **orientácia v čase** - dni v týždni, mesiace v roku, ročné obdobia, určovanie času... [2]

PRÍLOHY

Príloha A Žiadosť o individuálnu integráciu

(Priezvisko, meno, adresa, kontakt zákonného zástupcu)

Riaditeľstvo/ resp. meno riaditeľa (-ky) školy

názov základnej školy

adresa

Vec:

Žiadosť o individuálne začlenenie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Na základe výsledkov diagnostiky a odporúčania CPPPaP, Karpatská 8 v Košiciach Vás žiadam o individuálne začlenenie (integráciu) svojho syna/ dcéry v školskom roku 20...../20.....

Meno: Trieda:

Narodený/-á: v

Bytom:

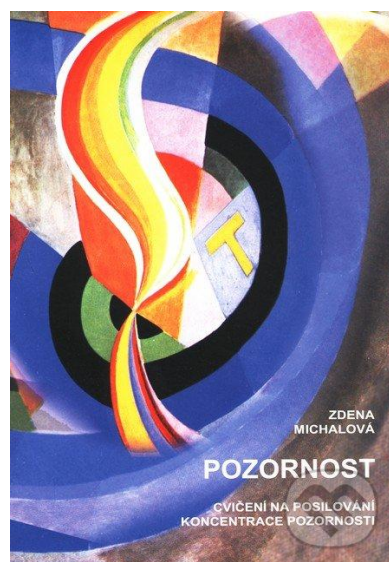
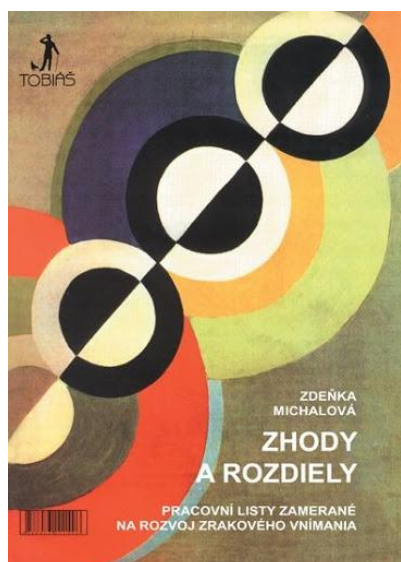
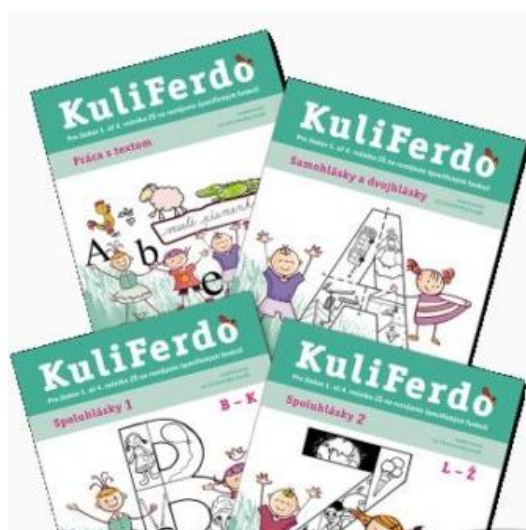
K žiadosti zároveň prikladám správu zo psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia (podľa potreby aj iné, napr. správu z neurologického vyšetrenia v prípade potvrdenej diagnózy ADHD, lekársku správu pokiaľ sa jedná o zdravotné oslabenie a podobne).

V Košiciach, dňa

(resp. miesto Vášho bydliska)

.....
podpis zákonného zástupcu

Príloha B Pracovné listy a literatúra vhodné pre rozvíjanie dieľčich funkcií

Rozlišovanie figúry a pozadia: <https://www.vesela-chaloupka.cz/materialy/rozlisovani-figury-a-pozadi-39/>

Príloha C pre časť DYSLEXIA

<https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/dyslexia-954.pdf>

Na uvedenej adrese nájdete pracovné listy pre domáce cvičenia vytvorené odborníkmi:

Obrázkové čítanie.

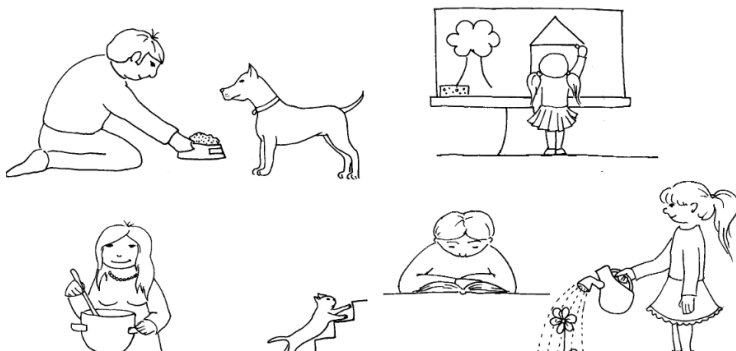
(Dospelý číta dieťaťu text a dieťa pomenováva obrázky v správnom gramatickom tvare.)

Bežal po lúke a zbadal krásnu .
 Ako sa voláš kvieľoček? – spytuje sa .
 Akú máš krásnu kučeravú hlávku! Čiá je
 z bielučkého páperia! Môžem si ju pobozkať?
 Nie, nedotýkaj sa ma , poprosila .
 Ale neposlúchol, pobozkal bielu hlávku

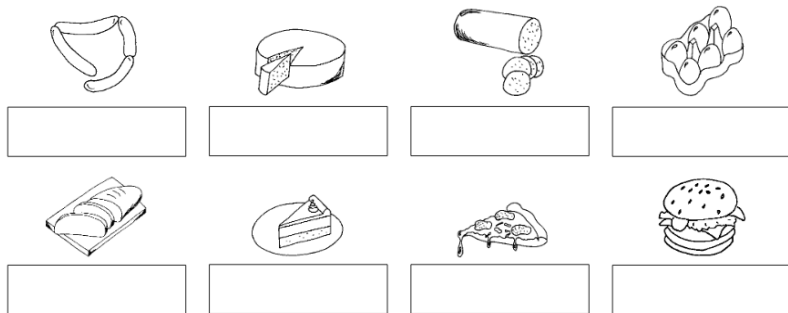
Ku každému obrázku vymysli vetu a každé slovo znázorni graficky ako čiaru.

Napríklad veta: Karolína číta novú knihu.

Veta bude znázornená ako _____.

Slabiky. Slová vytlieskaj na slabiky a zapíš „tajným písmom“. Vyznač aj dĺžne.

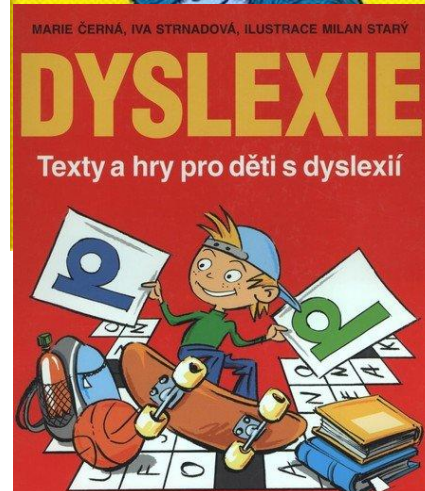
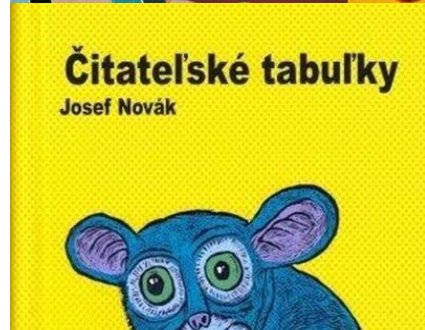
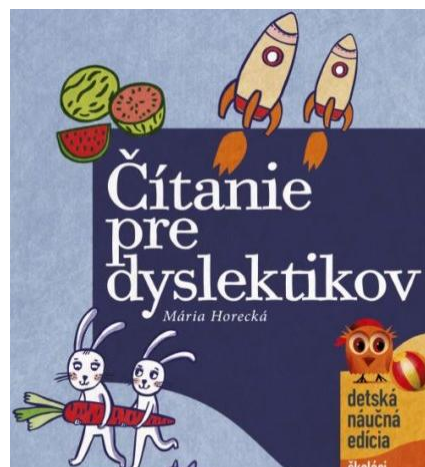
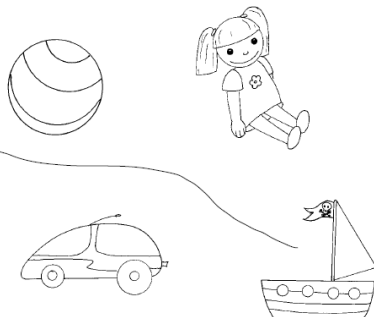
Prelož slová a správne ich spoj s obrázkom.

boat *loť*

teddy

computer

doll

Obrázok 1 Otvorené slabiky

SA, SE, SI, SO, SU, sá, sé, sí, só, sú
Sú, Só, Sí, Sé, Sá, su, so, si, se, sa
ma, me, mi, mo, mu, má, mé, mí, mó, mú
Má, mu, MO, mí, me, mi, MA, mé, mó, Mú
zu, zi, ze, za, zo, Zú, Zí, Zé, Zá, Zó
La, Lá, Le, Lé, Li, Lí, Lo, Ló, Lu, Lú
lu, La, lo, Le, li, lí, La, LU, ló, lé, Li, la, Lo, Lí
ra, ro, re, rú, ri, Rá, Ró, Ré, Ru, Rí

Gi, ga, go, Gú, ge, gé, Gé, gí, Gá, gu
Ka, ha, ja, Dá, Fu, bo, du, čí, vó, chú, ni, tá

ba, cá, Ča, fe, gé, He, ji, mí, Pi, do, chó, Ko, lu
nú, Ru, sa, šé, To, ťu, va, zé, Žo, jú, dzá, džú, bo
ha, he, hi, ho, hu, Hu, Há, He, Hi, Hú, hú, hó, hí, hé, há
ko, ža, šu, šú, ľa, ľo, zí, pa, Ru, še, ňo, sa, gó, ťu, Vé, ďa
mi, my, li, ly, di, dy, si, sy, ti, ty, ni, ny, ri, rý, Vi, Vý, pi, py, bí, by, zi, Zy

Po zvládnutí **otvorených slabík** pokračujeme nácvikom **dvojhláskových slabík**, ale so zámenou poradia, teda samohláska je prvá a spoluhláska druhá v poradí.

Ukážka:

am, oj, is, os, ej, AK, Ol, uch, úr, ád, éch, óm

Ďalšou fázou nácviku sú **trojhláskové slabiky**, v ktorých sa striedajú:

- spoluhláska – samohláska – spoluhláska (lej, lep,...)
- samohláska –spoluhláska –samohláska (Aja, Eva,...)

ZDROJ:

https://mpc-edu.sk/sites/default/files/projekty/vystup/4_ops_zlebekova_adriana_-_odstranovanie_dvojitoho_citania_v_ucitelskej_a_poradenskej_praxi_0.pdf

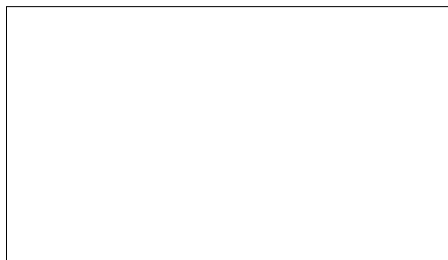
Príloha D pre časť DYSORTOGRAFIA

<https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/dysortografia-955.pdf>

Na uvedenej adrese nájdete pracovné listy pre domáce cvičenia vytvorené odborníkmi:

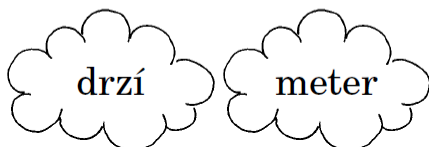
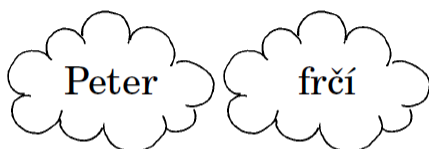
<https://slovincina.eu/cvicenia/> - cvičenia v e-verzii

hroznojablko

Oddeľ slová čiarou. Napíš počet slov.

Spoj čiarou slová, ktoré sa spolu rýmujú.

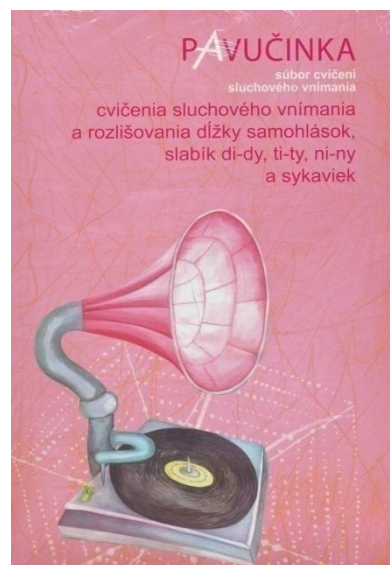
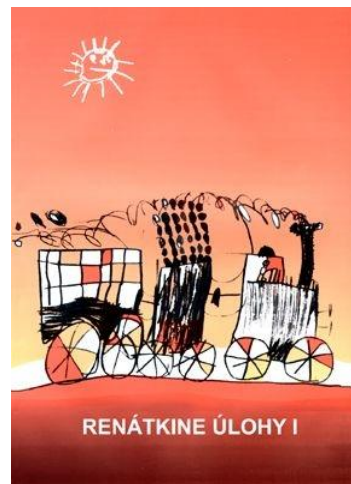
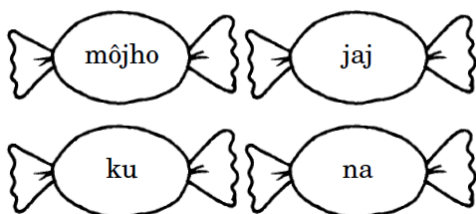
Zapamätaj si: ti = tebe ty = ty sám mi = mne my = my všetci

Doplňte písmená.

Naozaj sa m___ páčiš. T___ si bol včera v kine? M___ sme boli v telocvični.

Podaj m___ loptu! Požičaj m___ ceruzku. Dal si m___ novú knižku. T___ si už jedol?

Vyfarbte zámená.

Príloha E pre časť DYSGRAFIA

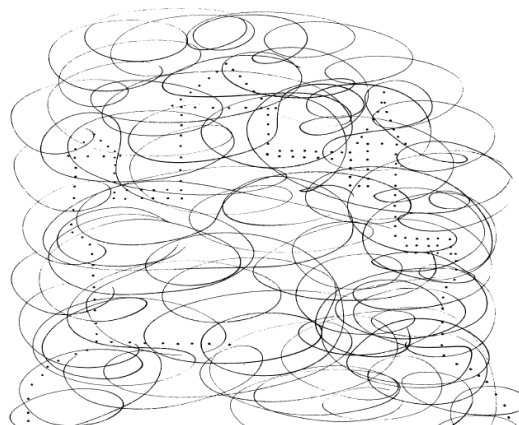
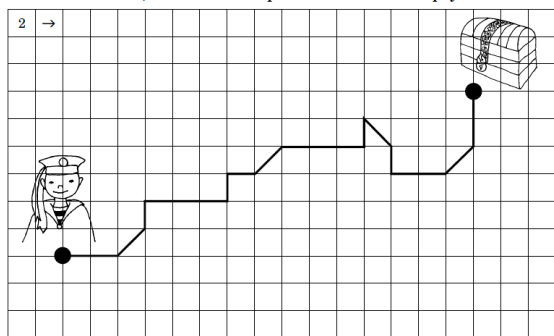
Pracovné listy a ďalšie informácie nájdete na:

<https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/dysgrafia-952.pdf>

<http://www.grafomotorika.sk/>

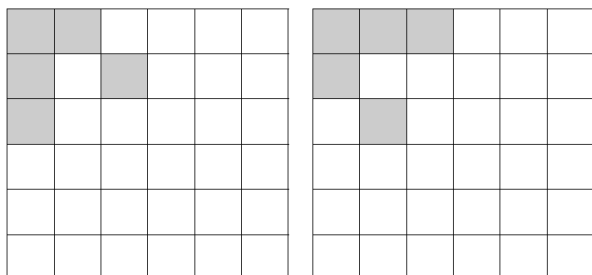
Objav, čo je skryté za hmlou.

Porad' námorníkovi, ako sa dostane k pokladu. Použi čísla a šípky.

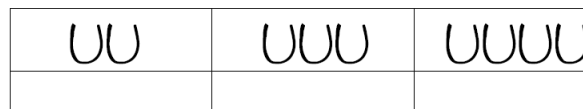
Vyfarbi protifaľné štvorcíky (ako v zrkadle).

Over si správnosť riešenia: veľké štvorce vystrihni a zlož po výške na polovicu.

Vytlieskaj slabiky v slovách. Podľa počtu slabík ich napíš do stĺpcov.

veselý zatúla beží uzímená rukavice milé
zima lyžujete sane guľujeme tešíme kupuje
odpovedá volá kýva nohavice palice záveje

Opätovne môžeme využiť zbierku pracovných zošitov **Kuliferdo**, program **Tablexia** a **doplniť športové aktivity** (rozvoj motoriky, koordinácie, súhry...).

Príloha F pre časť DYSKALKÚLIA

Pracovné listy a ďalšie informácie nájdete na:

<https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/dyskalkulia-953.pdf>

Vypočítaj nasledovné príklady a vylúšti hádanku. Zakrúžkuj správny výsledok a spojením písmienok zistíš, aká je odpoveď na hádanku.

Umýva sa, vody nemá, učesá sa bez hrebeňa. Sadne si mi na kolená a začne priasť bez vretiená. Čo je to?

$$8 + 4 = 10 + \dots = \dots = 12$$

$$9 + 5 = 10 + \dots = \dots$$

12 – M
16 – P
14 – K

17 – I
14 – A
16 – H

Vieš, čo v matematike znamenajú slová „3-krát viac, 3-krát menej, rozdelila, v každej“? Prečítaj si slová a pozri obrázok. Nepočítaj príklad, len sa rozhodni, aké znamienko (X alebo :) by si použil(a), a napíš ho.

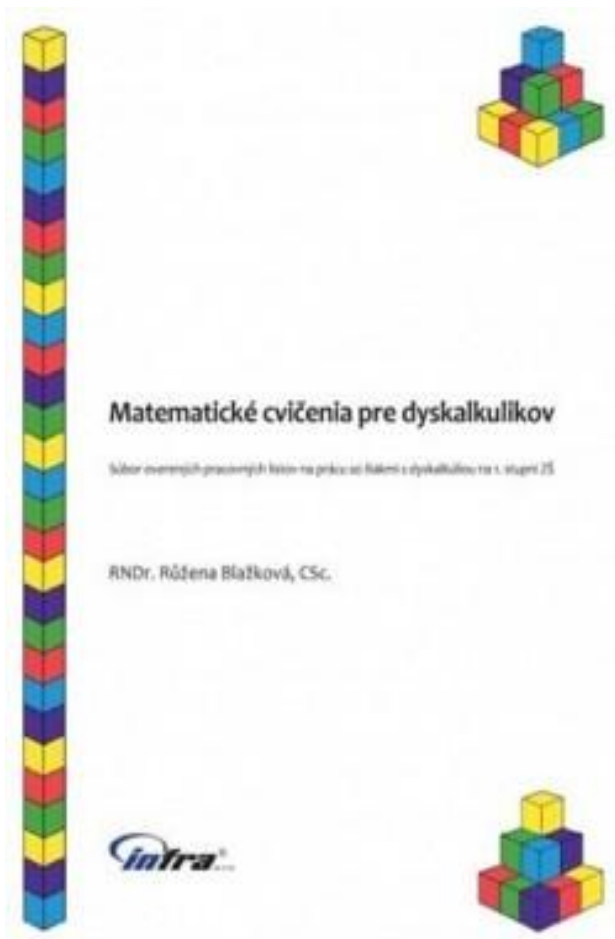
dievčat je 3-krát viac

X

chlapcov je 3-krát menej

:

Písmenká v slovách vyfarbi podľa pokynov.

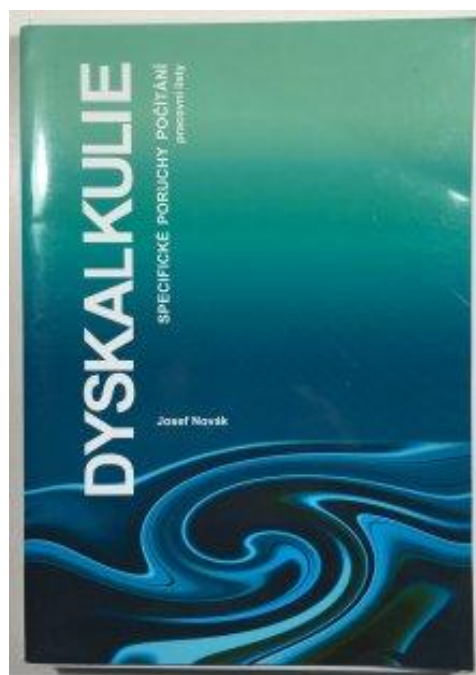
Vyfarbi predposledné písmeno na zeleno. osemnásť

tridsať Vyfarbi písmeno presne v strede na červeno.

Vyfarbi písmeno hneď za „p“ na modro. päťdesiat

devätnásť Vyfarbi štvrté písmeno zľava na ružovo.

<http://www.dyskalkulia.wbl.sk/>

Zoznam použitej literatúry:

- [1] HARČARÍKOVÁ, T.: Pedagogika jednotlivcov s poruchami učenia. Cit. 31.03.2020, Dostupné na: https://www.fedu.uniba.sk/uploads/media/PTP_vybrane_kapitoly.pdf
- [2] ZELINKOVÁ, O.: Poruchy učení. Praha: Portál, s.r.o. 2009. 263 s. ISBN 978 – 80 – 7367 – 514 – 1
- Citované, 31.03.2020. Dostupné na: <http://cloud6w.edupage.org/cloud/poruchyucenia.pdf?z%3AmlH4FCrD6bYM%2BLfqPWLbnB2IX5ZU5NBDRGlyZIDumrl%2FRzXADf4t7u9Dp1WB5TTv>
- [3] JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H.: Reeducace specifických poruch učení u dětí. Praha. Portál, s.r.o. 2014. 175 s. ISBN 978-80-262-0645-3
- [4] JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H.: Metody reeducace specifických poruch učení. Dysortografie. Praha. D+H, 2017. 68 s. ISBN 978 – 80 – 87295 – 10 - 6
- [5] JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H., R. Zorklerová.: Metody reeducace specifických poruch učení. Dysgrafie. Praha. D+H, 2017. 68 s. ISBN 978 – 80 – 903579 – 6 - 9
- [6] <https://euspe.sk/symetricky-tonicky-sijovy-reflex/>
- [7] NOVÁK, J.: Vyšetrenie matematických schopností. Monografia. Bratislava: Psychodiagnostika, 1998.
- [8] ZAJACOVÁ, J.: Poruchy narušenia matematických schopností. [online] Dostupné na: <https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/dyskalkulia-953.pdf>
- [9] <https://www.infora.sk/clanky/c40-okienko-specialneho-pedagoga-tipy-na-edukacne-a-terapeuticke-aktivity-katarina-kubasova>
- [10] NOVÁK, J.: Dyskalkulie. Metody rozvoje základných početných dovedností. Havlíčkov Brod. Tobiáš. 2016. ISBN 978 – 80 – 7311 – 162 - 5